

Парог небяспекі

Ці толькі цюбінг вінаваты ў тым, што дзеці калечацца і гінуць?

В АМ не здаецца, што сёлета паведамленні аб бяскрыўдных зімовых забавах нагадваюць зводкі з «гарачай кропкі»? Яшчэ пачатак студзеня, а толькі ў дзвюх рэспубліканскіх бальніцах з «траўмамі рознай ступені цяжкасці», а калі па-простаму — з пабітымі і прабітымі галовамі, паламанымі рэбрамі, рукамі, нагамі — амаль паўтары сотні дзяцей. Здавалася б, пасля калядных выхадных, калі за два дні цяжкія траўмы атрымалі шасцёрта малых, а 24-гадова хлопца загінуў, калі ўжо і Следчы камітэт, і медыкі па ўсіх магчымых каналах пачалі біць трывогу, людзі павінны як мінімум задумацца. Не аб чым-небудзь — аб жыцці і здароўі. І не кагосьці — уласных дзяцей. Нічога падобнага — сёння ў ленеце навін зноў паведамленне: «Чацвёртакласнік у Полацку атрымаў траўму галавы, з'яўджаючы на цюбінгу з горкі. Ён урэзаўся ў дрэва»... Дай божа, каб падобная навіна была апошняя хоць у гэтай зімой. Толькі наўрад ці, хутчэй за ўсё, спіс пакаленчых аматараў самадзейнага «слалама» будзе толькі павялічвацца.

У няшчасцях, якія адбыліся (а якое гэта няшчасце для кожнай асобна ўзятай сям'і тых дзяцей, нават уявіць цяжка), вінавацяць у першую чаргу заморскую забаву — цюбінг. Маўляў, гэтыя надзіманья прыстасаванні для катання з горак вельмі хутка імцацца і кантраляваць іх надзвычай цяжка: калі ўжо цябе разверне спінай, дык так і паедзеш угору нагамі і, адпаведна, зусім не бачачы, куды... Так яно і ёсць на самай справе, але ж менавіта ад гэтай хуткасці і непрадказальнасці і захоплівае дух, і, спусціўшыся, хочацца праехаць яшчэ і яшчэ. (Гэта пішу з уласнага дарослага досведу, што тады казаць пра малых, у якіх пачуццё небяспекі нярэдка адсутнічае ўвогуле.) Але тое самае можна сказаць і пра лыжы, на якіх нясецца са стромай гары, і пра санкі, якімі на хуткасці кіраваць надзвычай цяжка. Я ўжо не кажу пра мяшок са шчыльнага цэлафану (у такія ссыпаюць мінеральныя ўгнаенні), шчыльна набіты сенам — «цюбінг» нашага дзяцінства — ён па некіруемасці і хуткасці слізгання па нахіленай паверхні мог даць фору любой сучаснай «ватрушцы»...

Дык можа, не толькі ў навамодным рыштунку прычына тых няшчасных выпадкаў? Як на маю думку, дык і ўвогуле зусім не ў ім. Бо на тым жа самым цюбінгу можна катацца колькі заўгодна і нічога, акрамя прыемнага адрэналіну, не атрымаць. Калі катацца там, дзе трэба, — дзе няма дрэў, машын, бетонных сценаў. Прапісныя ісціны, скажаце? А ці многія гэтымі самімі прапіснымі ісцінамі на практыцы кіруюцца?..

У нашай мясцовасці ўзгоркаў большых і меншых хоць адб'яляй — як-ніяк, самае сэрца Мінскага ўзвышша. Але самым прыцягальным для малечы заўсёды быў Асінік — надзвычай небяспечная гара за вёскай. Унізе крутога спуску — невялікая рачулка, якая ніколі не замярзае, бо паўсюль б'юць крыніцы, і таўшчэзныя вербы. Карацей, усе шанцы калі не лягнуцца галавой аб дрэва, дык трапіць на марозе ў ледзяную ваду. Вы думаеце, малых аматараў пакатацца гэта калі-небудзь спыняла? Але катацца нам даводзілася нядоўга. Праз некалькі хвілін з-за рэчкі на нас злосна гукнуў ужо хтосьці з дарослых вясцоўцаў (і зусім неабавязкова на горцы былі ягоныя дзеці). Калі ж словы да нас не даходзілі (здаралася і такое), дзядзька ці цётка на ўшчунаньнях не спыняліся — з пугай ці дзеркачом у руках рашуча накіроўваліся ў бок неслухаў. Нічога не заставалася, як хуценька разам з санкамі і «цюбінгамі» рэціравацца на Маякі — горкі, не ніжэйшыя за Асінік, але абсалютна бяспечныя, там унізе не было ні вады, ні дрэў — суцэльнае чыстае поле. Там ужо і каталіся колькі хацелі, аж да прыцемкаў, і бацькі нашы былі спакойныя і ўпэўненыя, што дзіця вернецца жывое-здаравае.

Вы што-небудзь падобнае назіралі ў горадзе ці ў той жа вёсцы сёння — каб хтосьці, глядзячы, як дзеці коўзаюцца ў небяспечным месцы (ці ўвогуле — у забароненым, як у парку ў магілёўскім Падніколі, дзе загінуў згаданы ў пачатку хлопца), паспрабаваў хоць бы зрабіць заўвагу? Дзе там! Хутчэй назіраем адваротнае — мамкі самі клапатліва падсаджваюць дзяцей на санкі ці цюбінгі, а то і садзяцца разам з імі. Здаровыя дзецюкі зусім ужо не школьнага ўзросту коцяцца ўніз на злом галавы... І, калі паглядзець удумліва, гэта гісторыя не толькі пра горкі. Нядаўна на шырокай сталічнай вуліцы давалося назіраць карціну, як вельмі прыстойнага выгляду малады бацька з сынам, якому на выгляд гадоў дзесяць, гэта самую вуліцу перабягаў у зусім не належным месцы. Калі іх авантура паспяхова завяршылася, яны па-змоўніцку адзін аднаго паглядзелі і задаволены ўсміхнуліся. Два хлапчука, якія ўлезлі ў шкоду і не папаліся. Два супермены — перабеглі ажыўленую вуліцу, як у кіно ці ў камп'ютарнай гульні — толькі што не па капотах аўто...

В Ось яна, адна з самых значных па наступствах прычын — нашы дзеці гуляюць у суперменаў і іншых несмяротных герояў, у якіх па сто жыццяў, глядзяць фільмы і нават мульцікі пра іх жа, і асацыююць сябе з імі: са мной таксама нічога не здарыцца. Але бяда не ў гэтым, а ў тым, што новае пакаленне дарослых людзей таксама ўжо вырасла на падобных рэчах, і ў іх ужо зніжаны парог пачуцця небяспекі і страху за жыццё — уласнае і блізкіх людзей. А камфортныя побытавыя ўмовы, калі многае робіцца адным націсканнем кнопкі, гэтаму яшчэ больш спрыяюць... Шмат што мяняецца, але пастаянным застаюцца (і пра гэта мы чамусьці паспяхова забываем) жыццё і смерць, і вельмі кволы па сутнасці сваёй чалавек, якому ад першага да другога ў любы часы хопіць аднаго толькі неасцярожнага кроку.

Ярка сёння прачытала ў дзённіку Барыса Акуніна, галоўны герой якога — непараможны і амаль бессмяротны Фандорын, вось гэта: «У літаратуры героі-супермены заўсёды выходзяць сухімі з вады, а ў жыцці — гінуць. Таму што да пары збан ваду носіць, і таму, што Гасподзь Бог не белетрыст, а аўтар сур'ёзны...» Пагадзіцеся, пераканаўча. Можа, варта падобную цытату пісаць замест прывычнага «Небяспечна!» ці «Забаронена!». Глядзіш, да некага і дойдзе...

Алена ЛЯЎКОВІЧ.

РАНА Ў РАЙ

Што ні кажы, а ў вёсцы цікавей жывецца. Усе тут адзін аднаго ведаюць, вітаюцца. Не тое, што ў горадзе: там дзверы ў дзверы часам жывуць, і ні табе «Дабрыдзень», ні потым «Бывай».

У Вадзіма з Пятром — карэнных гараджан — усё было іначай: сябравалі яны з дзяцінства, не цураліся сустрач і ў дарослым жыцці. Любілі пасядзець у кафуэ (калі грошы былі), то за столікам ля пад'езда, выпіць па грамульчы-другой, але ж, як правіла, у будныя дні, бо ў выхадныя...

У Вадзіма другі год як з'явілася дача, таму кожную суботу ён імкнуўся туды. Аднойчы запрасіў і сябра — адпачыць, а заадно — дапамагчы, калі той не супраць.

— А чаму б і не? Трэба — значыць, трэба, — пагадзіўся Пятро. — Не ўсё ж бакі на канапе адлежваць.

Карацей, у суботу а палове шоста раніцы ён ужо стаяў у двары каля знаёмай машыны. У хуткім часе туды ж прыйшоў Вадзім са сваёй жонкай, і яны паехалі.

На лецішчы, на свежым паветры ды за работай дзень у мужчын пралажэў неаўважна. Удвух яны падлаталі дах (аднаму там зусім нязручна было б), пафарбавалі плот. Часу хапіла нават на тое, каб на лесе прайсціся ў бок сажалкі, каб трохі паплюхацца там у прахалоднай вадзіцы.

Пакуль яны гэта рабілі, гаспадыня сабрала вярчу, паклікала за шчодры стол.

...Засядзеліся за ім сябры: нешта елі-пілі, успаміналі мінулае, нават заспявалі пад раніцу...

Што далей было, Пятро не памятаў, бо заснуў там жа, у альтанцы за сталом.

Гаспадыня хацела пабудзіць яго, завесці неак у хату, але потым перадумала: ночы стаялі цёплыя, лаўка ў альтанцы шырокая і нават з матрацам... Заставалася прынесці падушку ды звернуць накінуць лёгкую коўдру.

Прачнуўся Вадзім ад пшчотных «пацалункаў» ветру, ад вясёлай гаманы птушак. А вочы прадраў і «памёр» ад здзіўлення: сонечныя промні прабівалі лістоту дрэў, на траве, на моры кветак (як вокам кінуць!) зіхацелі вясёлкі.

— Дзе я? — у самога сябе спытаў Пятро. — Няўжо ў раі? Нічагуткі не помню!

— Ну што, васпане, ці выспаўся? — данёсся аднекуль знаёмы голас і «вярнуў» мужчыну з нірваны. — На лаўцы не мулка было?

— Не, — пачухаў патыліцу Пятро і сам сабе ўсміхнуўся: «Гэта ж трэба, чаго хацеў — у раі? З усімі сваімі грахамі... Не, не пара мне туды. А вось тут, на зямлі, нешта падобнае стварыць яшчэ можна. Што там Вадзім за вярчураі казаў? Нехта домік прадае? Трэба схадзіць паглядзець».

Галіна Нічыпаровіч, в. Магільна, Уздзенскі раён.

«СКАРБЫ» НАШАЙ ЗЯМЛІ

Ваеннае ліхалецце мы перажывалі на Бярэзіншчыне ў вёсцы Жарамец. Там, у казённым доме-леснічоўцы (бацька пры жыцці працаваў аб'ездчыкам), і тулілася наша матуля з васьмёркай дзяцей-сірот. Туліла-

ся, трэба сказаць, да пары. Восенню сорок трэцяга ў Жарамцы асеў фашысцкі гарнізон. Для таго каб леснічоўка не вабіла партызан, на шу сям'ю пад прымусам перасялілі ў вёску, у хату да іншай удавы. І ўжо там мы пачулі, што наша армія наступала, што блізіцца час вызвалення.

Казаў пра гэта немалады немец Ганс, які ў гарнізоне быў за конюха. Іншы раз ён заходзіў да нас, даваў каня, каб мой старэйшы брат мог узараць зямлю. А неак папярэдзіў, што немцы будуць адступаць, і нам лепш было б уцячы.

Матуля ды іншыя вясцоўцы паспешаліся ў няблізкі ельнік, размясціліся ў зямлянках, што раней служылі партызанам, і сталі чакаць.

Колькі часу гэтак прайшло, мне ўжо не ў памяці, але ж неак да нас даляцела вестка, што немцаў выбілі з вёскі.

Мы куляй панесліся дамоў! Стрымлівала хіба што карова, якую вялі на повадзе. А дайшлі да паселішча і знямелі, бо ўбачылі, што хат на сваіх звычайных месцах няма, — там хіба коміны ды папалішчы...

Гэта, вядома ж, горам было, але і радасцю, бо па вуліцы хадзілі чырвонаармейцы і разносіўся гэтакі пах...

Нас, згаладалых, салдаты з ахвотай частавалі супам з тушонкай. Мы елі і можна ўявіць, як...

Адзін з афіцэраў, уражаны, падышоў да мамы, паспагадаў ёй і настолькі расчуліў, што яна заплакала. Сказала:

— Пачакайце, сыны, у мяне тут бутэлекка прыхавана. Я вас пачастую.

Мама стала «прыкідваць» ды паказваць, дзе канкрэтна тая схованка, адзін з чырвонаармейцаў узяўся штыком карабіна там «абмацваць» зямлю. Але рабіў гэта марна.

— Дзе ж яна дзелася? Я ж вось тут яе закапала, за тым крокі ад падмурка, — перажывала матуля.

— Ды такой бяды! — суцяшаў яе афіцэр. — Абыдземся без пачастунку. Галоўнае, што жывыя...

І сапраўды, у вёсцы на вялікае шчасце ацалелі не толькі людзі, але і з дзясятка хацін, у тым ліку — наша леснічоўка. Мы перабіраліся ў родныя сцены, дасталі тое-сёе з хатняга скарбу, прыхаванага ў густым вішняку, сталі пакрысе абжывацца. А вось запаветнай мамай бутэлеккі так і не знайшлі.

Яна, можа, і дагэтуль недзе ляжыць?

Віктар Несцяровіч,

г. Лагойск.

ПРАВАДЫ РАЗВЕСЦІ ПРАСЦЕЙ

Па-рознаму можна ацэньваць савецкую ўладу, але ж аддамо належнае: калі яна бралася за нейкую справу, то рабіла яе напорыста і рашуча. Узяць тую ж электрыфікацыю. Бригада мужчын — без ніякіх там кранаў і бураў — рыдлёўкамі, часта ў мерзлай зямлі, выкопвала глыбокія ямы, устаўляла ў іх даўжэзныя ледзь акораныя драўляныя слупы (зніюць — заменім!), залазіла на іх з дапамогай жалезных кошак-кіпцороў, укручвала стальных крукі з чашкамі ізалятараў... Нарэшце, нацягвала правады. Работа, згадзіцеся, не для слабых! Таму хлопцы ў брыгадзе былі як на падбор: рослыя, дужыя, нестарыя.

А вось у хатах ужо шчыравалі жанчыны (таксама маладыя — і замужнія, і не...). Яны замацоўвалі ролікі на сценах, выключальнікі, разеткі, вешалі патроны пад лямпачкі, злучалі праводку. Рабілі ўсё хутка і па-жаночаму акуратна, рабілі паралельна з мужчынамі і, вядома ж, з імі «перасякаліся».

...Калі карацей, то Люба, якая працавала ў жаночай брыгадзе, упадала Гену, учарашняга марака, новенькага з брыгады мужчынскай.

І той марака па першасці быў зацікавіўся Любай, аднак хутка астыв.

Чаму? Ды хто ж гэта знае: можа таму, што знайшліся дабрадзеі — нашапталі пра яе не зусім святое камандзіровачнае жыццё, а можа таму, што на вясковых вярчорках пазнаёміўся хлопца з іншай дзяўчынай. І мала таго, што стаў заляцацца, дык яшчэ выпрасіў у брыгадзіра правады, ролікі ды выключальнікі і некалькі вечароў, пры газнічцы, па-флорку грунтоўна, без спешкі, у хаце новай абранніцы рабіў электрамонтаж...

І вось нарэшце той чаканы надвячорак: па правадах пусцілі ток і (ура!) у вокнах вясцоўцаў запалілася такое яркае з непрывычкі святло! Запалілася ўсюды, апроч той хаты, дзе праводку рабіў Гена.

Змянілася з твару яго дзяўчына, спахмурнелі яе бацькі, мякка кажучы, збянтэжыўся і сам хлопца, бо выглядала, што ён, кваліфікаваны электрык, элементарна заваліў простую работу...

Стаў разбірацца што да чаго і высветліў: на ўводзе ў сцяну ток ёсць, на выхадзе са сцяны — няма. Чаму? Сам жа ўсё рабіў!

Патузаў адзін провад — нармальны, патузаў другі і... выцягнуў са сцяны кавалак, па-майстэрску, прафесійна разрэзаны кусачкамі.

Хто гэта зрабіў, здагадацца было няцяжка: глыбокай ноччу, калі ўсе спалі, Люба падцягнула драбіну, разрэзала провад, развяла канцы і нават... ізалявала.

З правадамі, трэба сказаць, было куды прасцей, бо развесці Гену з той самай дзяўчынай ёй не ўдалося. Праз нейкі месяц у вёсцы, у хаце маладой грымела вяселле. Пры электрычных лямпачках!

Іван Сіманёнак,

г. Паставы.

Рубрыку вядзе
Валянціна ДОУНАР.

АД ЯЕ Ж. *Апошнім часам на адрас адной з найстарэйшых звяздоўскіх рубрык (коні столькі не жывуць, як заўважыла адна з чытачка) прыходзяць не толькі новыя «вясёлыя і праўдзівыя гісторыі», але і спісы найлепшых «старых», надрукаваных летась. «Вы, можа, будзеце здзіўляцца, — піша спадарыня Вера Клімовіч са Стаўбцоўшчыны, — але я даўно ўжо з квартала ў квартал выпісваю «Звязду» і апошнім часам найболей чакаю пятніцы, каб пачытаць, хто гэтым разам будзе на провадзе, што напіша? Дзякуй усім, хто гэта рабіў і робіць, дзякуй газеце! Усе гісторыя вартыя ўвагі, усе павучальныя, вельмі шмат смешных. Дзясятку выбраць ну вельмі цяжка...»*

«...Але ж трэба», — піша спадар Васіль Пяшэвіч з вёскі Юркевічы Жыткавіцкага раёна.

«Мне найбольш спадабаўся аповед «Сватаўство гальваніка». Насмяяўся ўволю!» — прызнаецца спадар Мікалай Старых з Гомеля. «Першае месца трэба прысудзіць гісторыі Таццяны Халопіца «Пад'ехаў, альбо Як пан Збышчак кінуў піць» (надрукавана 26 студзеня)», — сцвярджае спадар Уладзімір А. з Валожнышчыны.

«Самы смешным было пакаранне скупага»... «Сон і сом», «Такое кіно», «Пасля буры, або Перапалох раённага маштабу», «Дзеля кучы жалеза» — гэта нешта!»...

Цытаваць лісты можна далей, хоць і гэтых ужо дастаткова, каб, па-першае, згадзіцца, што цікавага летась і сапраўды было шмат, што, па-другое, меркаванні чытачоў раздзяліліся, што вызначыць пераможцу і сапраўды амаль немагчыма. Але ж, як той казаў, абзавайся грыбам — лезь у гаршчок: вынікі конкурсу, вядома ж, будуць падведзены — у наступную пятніцу.